

Heinz Knobloch, Michael Richter, Götz Thomas Wenzel, *Geisterbahnhöfe, Westlinien unter Ostberlin, 7. Auflage, Ch.Links Verlag 2012, ISBN 978-3-86153-683-3, 149 sider, illustreret, pris €29,90 kr.*

Jernbanen og de fysiske strukturer kan være fantastisk gode afsæt for at fortælle væsentlig kulturhistorie. Og Tyskland er om noget et centralt land i det 20. århundredes historie. Hovedstaden Berlin er et fikspunkt i fortællingen om Anden Verdenskrig og ikke mindst om den efterfølgende kolde krig. Byen har mange fysiske spor – fascistisk arkitektur som Hitlers olympiske stadion eller ar efter heftige bombardementer, som Potsdamer Platz, der i mange år lå øde hen som ingenmandsland som følge af byens opdeling mellem Øst og Vest, brutalt konkretiseret, da Berlinmuren blev rejst i 1961. Togforbindelsen mellem de to Berlin'er blev afskåret – det berørte to U-Bahn-linjer og en S-Bahn-linje – og en mere skjult afspejling af Den kolde Krig findes i Berlins undergrundsbanenet.

Denne lille bog beretter den specielle historie om jernbanetransport af vestberlinerne under Østberlin med de gamle stationer afspærret for østtyskerne. En meget klar koldkrigshistorie afspejlet i Berlins strikse deling. Bogen tager afsæt i en kort periode fra murens fald i efteråret 1989 til sommeren 1990 – få måneder før den tyske genforening. Her kunne en tidslomme dokumenteres – stationer, der stod, som da bane-nettet blev afspærret for østtyskerne i 1961. Titlen – spøgelsesbanegårde – henviser til de fem, med en enkelt undtagelse, øde underjordiske S-stationer under Østberlin i de 28 år, da DDR var hermetisk lukket mod Vesten for at holde på sine indbyggere. Spøgelsesstationer for vesttyskere, der gennem togvinduerne kunne se de øde arealer kun befolket af patruljerende vagter, og spøgelsestog for østtyskerne, der måske kunne høre men ikke se det gennemkørende tog. De fire øde stationer var Potsdamer Platz, Unter den Linden, Oranienburger Straße og Nordbahnhof, mens byens mest centrale knudepunkt, Friedrichstraße, der af samme grund ikke blev lukket ned, blev en enestående vestlig trafikkenklave i østblokken med omstigning mellem banelinjerne, en ukontrollabel sluse for østtagenter til vesten og et centrum for smugleri.

Den lille fotomættede bog er opdelt i en historisk indledning og dernæst en række essayprægede kapitler, som afløses af fem billedafsnit med historiske fotos, fotos optaget til førsteudgaven

i 1989 og nye fotos fra 2001 og 2008, samt fire interviews med tidligere ansatte ved banen hhv. grænsemilitæret. Den historiske indledning giver en fin ramme, som sætter tingene ind i en koldkrigssammenhæng, samtidig med at de enkelte strækninger og stationers udviklingshistorie rides op. Knoblochs essay er den lokalkendtes beskrivelse af de markante ændringer, tanker om hvad det betød for de to tyske folk og en perspektivering til byens og dens jernbaners udvikling. Grundlæggende en spændende historie, der er godt fortalt. Dette suppleres meget illustrativt af fotos, der viser stationerne, som de så ud før, under og efter de 28 års isolering.

Bogen, der udkom første gang i 1992, er fortsat populær, hvilket ses af, at det anmeldte eksemplar er syvende oplag, og det ottende allerede er udkommet i juni 2014. Den oprindelige tekst af Knobloch samt interviews, foretaget af bunkermuseumsmanden Götz Thomas Wenzel, er uændret, men bogen blev i det sjette oplag i 2008 bearbejdet og udvidet med en historisk indledning af Christoph Links, og ikke mindst blev områderne genbesøgt og fotograferet af Michael Richter, der også havde leveret fotos til første udgave.

Bogen er et godt eksempel på, hvordan fysiske levn kan bruges som afsæt til at fortælle en væsentlig kulturhistorie om jernbanen, byen og det tyvende århundrede. Den kan varmt anbefales.

René S. Christensen